

Druhým nejrozporuplnějším pojmem byl překlad **persistence**. V této otázce respondenti dali přednost pojmu setrvání na léčbě (66,7 %), kterému konkurovalo setrvání na farmakoterapii analogicky k jejich volbě adherence k farmakoterapii. Právě pro rozpor u překladů pojmů medication adherence a persistence měli respondenti možnost se v aditivní otázce vyjádřit ke sjednocení celé terminologie po vzoru zvoleného termínu „adherence k...“. Více než polovina respondentů hlasovala pro sjednocení celé terminologie (54,2 %). Ostatní se vyjádřili pro zachování ustanovených pojmů v takovém znění, v jakém dosáhly konsenzu, i přesto, že mohla vzniknout odlišnost jednotlivých přívlastků u termínů v názvosloví.

Při výběru ekvivalentu pojmu **management of adherence** byl většinou panelistů zvolen překlad management adherence (87,5 %). U překladu **adherence-related sciences** respondenti téměř jednomyslně zvolili možnost obory související s adherencí (95,8 %).

Tab. 2 předkládá konečné konsenzuální znění s uvedením procentuální shody v každém kole.

Diskuze

Prostřednictvím tříkolového Delphi šetření se podařilo vytvořit prvotní konsenzuální překlad české terminologie týkající se hodnocení aspektů užívání léčiv pacienty a korespondující s konceptem ABC taxonomie (2). Tento konsenzus byl vytvořen na základě mezinárodních postupů, čímž je zajištěna reprodukovatelnost výsledků i do dalších světových jazyků. V další fázi však bude nutné tento český překlad potvrdit na větším počtu odborníků zabývajících se danou problematikou včetně zapojení odborných společností, a to i z důvodů diskutovaných níže.

Jedním z nejproblematictějších pojmů k ustanovení byl paradoxně překlad pojmu adherence to medication / medication adherence. To mohlo být zapříčiněno například tím, že v prvním kole bylo respondentům nabídnuto deset různých variací tohoto pojmu. Do druhého kola postoupily čtyři z nich a další tři nové návrhy byly přidány od respondentů. Konsenzuálně ustanoveným termínem se ve třetím kole stala adherence k léčbě, která však získala nejnižší míru shody v rámci celého šetření mezi termíny i definicemi. Komplikacím se nevyhnul ani výběr překladu definice adherence k léčbě, přičemž někteří panelisté rozporovali už její anglickou předlohu. Některými z respondentů byla vnímána jako definice compliance, neboť jim zpravidla chybělo výslovné vyjádření aktivní participace pacienta na léčbě. Nicméně účelem šetření nebylo pozměňovat význam originální definice. Jednalo se pouze o překlad, což bylo panelistům vysvětleno v průvodním slově dotazníku.

Adherence k léčbě nebyla jediným pojmem, který respondenti s compliance zaměňovali. Rovněž definice pojmu zavedení léčby byla některými panelisty chápána jako ekvivalentní pro definici compliance. Zde mohlo dojít k nepochopení významu podle ABC taxonomie, která cílí převážně na hodnocení a měření adherence jako takové, aby se mimo jiné předešlo metodickým pochybením v odborných pracích a ujednotila se společná řeč napříč světovou literaturou. Je nasnadě, že těchto několik pojmů a jejich definic nemůže obsáhnout vztah pacienta k užívané farmakoterapii v celé jeho šíři. Může však prostřednictvím tohoto společného konceptu poskytnout jasná pravidla, jak postupovat v hodnocení adherence k léčbě, aby bylo možné porovnávat výsledky mezi sebou. V tomto ohledu lze od roku vydání ABC taxonomie vnímat narůstající počet publikací využívajících tuto

terminologii včetně její další aplikace do mezinárodních doporučených postupů určených pro výzkum zaměřený na adherenci k léčbě (14).

Z dalších překladů se pro respondenty ukázalo jako obtížné souznění s definicí pro zahájení léčby. V prvním kole komentovali tuto definici jeden farmaceut a jeden lékař, kteří se nezávisle na sobě shodli, že zahájení léčby nepovažují pouze za moment užití první dávky léčiva, ale spíše za krátké období, během kterého je léčba zahájena a správně nastavena. To vše závisí na charakteru léčiva. V klinické praxi je toto vnímání esenciální, nicméně pro obecné hodnocení adherence bez ohledu na typ léčiva a metodu měření adherence je nutné určit čas prvního užití (2). I přes tyto neshody se jednalo o definici, která dosáhla nejvyšší konsenzuální shody již během prvního kola Delphi šetření. Panelisté se dále neshodovali na překladu pojmu discontinuation, zejména v odlišení přerušeni a ukončení léčby. V prvním kole dokonce u tohoto pojmu přispělo novými návrhy na překlad nejvíce panelistů. Ustanovený překlad přerušeni léčby však nakonec získal nejvyšší procentuální zastoupení v celém Delphi šetření.

Důležité je zmínit rozdílné vnímání přívlastků léčba a farmakoterapie, které někteří panelisté považovali za zaměnitelné, jiní vyžadovali striktní vyjádření role léčiva, které poskytuje přívlastek farmakoterapie. Naproti tomu byla léčba spíše vnímána jako komplexní proces, který může zahrnovat farmakologickou i nefarmakologickou složku. Matoucí pro respondenty mohla být anglická verze pojmu medication, jež lze doslovně přeložit jako léčivo. Ve spojení s adherencí tedy jako léková adherence / adherence k léčivům / adherence k farmakoterapii / adherence k medikaci. Nicméně na základě drobných nuancí anglického jazyka lze slovo medication chápat také jako léčba. Koncepte ABC taxonomie je zaměřena převážně na léčiva a použití terminologie pro další typy terapií nebylo zamýšleno. Český jazyk však zaujímá možnost obojího použití, a to v kontextu příslušného textu. Je zajímavostí, že i přes jednoznačně častější používání spojení adherence k léčbě v české literatuře oproti adherence k farmakoterapii si byla v rámci dotazníkového šetření obě spojení v počtu hlasů téměř rovna. Za povšimnutí pak stojí nekonzistentnost volby u různých pojmů v rámci jednotlivých kol. Pojmy adherence k léčbě (43,8 %) a adherence k farmakoterapii (43,8 %) získaly stejný počet příznivců ve druhém kole, ale nebylo tomu tak u dvojice pojmů zahájení léčby (84,4 %) a zahájení farmakoterapie (12,5 %), nebo setrvání na léčbě (68,8 %) a setrvání na farmakoterapii (12,5 %). U dalších pojmů se výraz obsahující přívlastek farmakoterapie do následujícího třetího kola kvůli nízkému počtu souhlasných odpovědí ani nedostal.

Účast v dotazníkovém šetření byla poměrně vysoká, přestože v každém dalším kole klesala. Pokles respondentů zdůrazňoval nutnost limitovat celkový počet kol. V práci Haag a kol. zaměřené na francouzský a německý překlad lze také sledovat klesající trend v získaných odpovědích (9). I přes vysoký počet oslovených osob v prvním kole Delphi šetření pro francouzský (3 076) a německý jazyk (3 103) byl nakonec počet respondentů jednotlivých kol téměř shodný s českým šetřením. Na základě způsobu výběru panelistů pro francouzský a německý překlad (oslovení členů ESPACOMP a rešerše literatury v databázi PubMed za posledních 5 let) mohla být předpokládána vyšší pravděpodobnost shody v odpovědích, nicméně respondenti těchto dvou šetření pocházeli z různých zemí, což mohlo vést k nejednotnosti při ustanovování termínů a jejich definic (9). I český jazyk poskytuje velkou rozmanitost závislou na geografickém umístění řečníka, ale spisovná čeština